

Izabela Kraśnicka¹

Odsunięcie prezydenta od władzy na mocy XXV Poprawki do amerykańskiej Konstytucji

Słowa kluczowe: XXV Poprawka, Konstytucja Stanów Zjednoczonych, impeachment

Keywords: XXV Amendment, United States Constitution, impeachment

Streszczenie

Bezprecedensowa w historii Stanów Zjednoczonych sytuacja uruchomienia procedury impeachmentu drugi raz w ciągu jednej kadencji wobec urzędującego prezydenta poprzedzona została próbą wykorzystania innego mechanizmu odsunięcia głowy państwa od władzy, to jest mechanizmu przewidzianego w XXV Poprawce do Konstytucji. Celem artykułu jest analiza Sekcji 4 XXV Poprawki, w świetle wydarzeń ze stycznia 2021 r., które miały miejsce na amerykańskim Kapitolu. Metody wykorzystane podczas pracy nad tekstem obejmują: metodę historyczną, dogmatyczno-prawną i językową. Wnioski potwierdzają słuszność zakładanej tezy, że w porównaniu do procedury impeachmentu, mechanizm z XXV Poprawki jest procesem szybszym, nie wymagającym postawienia zarzutów ani przeprowadzenia postępowania w Kongresie. Wymaga jednak szczególnie trudnej politycznie decyzji wiceprezydenta działającego w porozumieniu z szefami departamentów amerykańskiego rządu, obciążonej potencjalnymi konsekwencjami w razie powrotu do władzy odsuniętego prezydenta wobec całkowitego uzależnienia administracji od decyzji głowy państwa. Właśnie te okoliczności uznać należy przyczyny braku zastosowania analizowanych przepisów w praktyce.

¹ ORCID ID: 0000-0001-9684-6681, doktor habilitowany, Katedra Prawa Międzynarodowego Publicznego i Europejskiego, Wydział Prawa, Uniwersytet w Białymstoku. E-mail: krasnicka@uwb.edu.pl.

Abstract**Replacement of the President in Office
under the XXVth Amendment to the US Constitution**

The situation, unprecedented in the history of the United States, of launching the impeachment procedure for the second time during one term of office against a sitting president was preceded by an attempt to use another mechanism for removing a head of state from office, namely the mechanism provided for in the XXVth Amendment to the Constitution.

The purpose of this article is to analyze Section 4 of the XXVth Amendment, in light of the January 2021 events that took place on Capitol Hill. The methods used during the work include: historical, dogmatic-legal and linguistic method. The conclusions support the presumed thesis that, compared to impeachment proceedings, the XXVth Amendment mechanism is a faster process that does not require indictments or Congressional proceedings. However, it requires a particularly politically difficult decision by the vice president acting in consultation with the heads of departments of the American government, fraught with potential consequences should the ousted President return to power, in view of the administration's total dependence on the decisions of the head of state. It is these circumstances that must be considered the reasons why the provisions under consideration have not been applied in practice.

✱

I. Wprowadzenie

Donald Trump jako 45 Prezydent Stanów Zjednoczonych został dwukrotnie w ciągu jednej kadencji postawiony w stan oskarżenia przez Izbę Reprezentantów amerykańskiego Kongresu w procedurze impeachmentu. Dwukrotnie także został uniewinniony przez Senat². Drugi impeachment procedowany

² Za pierwszym razem, 5 lutego 2020 r., dwa Artykuły Impeachmentu odrzucone zostały odpowiednio większością głosów 52 do 48 oraz 53 do 47. H. Res.755 – *Impeaching Donald John Trump, President of the United States, for high crimes and misdemeanors*, 116th Congress (2019–2020), <https://www.congress.gov/bill/116th-congress/house-resolution/755/all-actions?q=%7B%22roll-call-vote%22%3A%22all%22%7D> (25.01.2021). Szerzej: A. Jarczewska, *Stany Zjednoczone: Wielka polityka w cieniu impeachmentu*, „Rocznik Strategiczny” 2019,

był w szczególnych okolicznościach, jako reakcja na wydarzenia z 6 stycznia 2021 r., kiedy wiec zwolenników Donalda Trumpa przerodził się w atak na budynek Kapitolu, w którym odbywało się formalne przeliczenie głosów elektorskich po wyborach prezydenckich³.

Demokraci zasiadający w Izbie Reprezentantów uznali działania prezydenta za zagrażające rządowi prawa i rozpoczęli analizę możliwości odsunięcia go od władzy. Ostatecznie, zdecydowano o uruchomieniu, po raz piąty w historii Stanów Zjednoczonych wobec prezydenta, a po raz drugi wobec tego samego urzędującego obecnie prezydenta, procedurę impeachmentu⁴.

Na tym procesie skupiła się cała uwaga mediów, społeczeństwa a także prawników, w szczególności konstytucjonalistów, w związku z brakiem precedensu w postaci kontynuowania w Senacie procedury usunięcia z urzędu prezydenta, którego kadencja w międzyczasie dobiegła końca⁵.

Warto jednak (i takie jest założenie prezentowanego tekstu wobec ograniczonej analizy zagadnienia w polskiej literaturze przedmiotu) bliżej przyjrzeć się innemu mechanizmowi dającemu możliwość pozbawienia władzy głowy państwa, który został w pierwszej kolejności zaproponowany przez Partię Demokratyczną jako właściwe narzędzie, także mające podstawy

vol. 20, s. 203–206. W drugiej procedurze Senat uniewinniłby go już prezydenta od zarzutu zawartego w jednym Artykule Impeachmentu. W składzie izby wyższej (50 senatorów z Partii Demokratycznej i 50 z Partii Republikańskiej) nie znalazła się konieczna do skazania większość 2/3, finalnie więc uniewinnienie przeszło większością 57–43. H.Res.24 – *Impeaching Donald John Trump, President of the United States, for high crimes and misdemeanors*, 117th Congress (2021–2022), <https://www.congress.gov/bill/117th-congress/house-resolution/24/text> (14.02.2021), *Roll Call Vote 117th Congress – 1st Session*, https://www.senate.gov/legislative/LIS/roll_call_lists/roll_call_vote_cfm.cfm?congress=117&session=1&vote=00059 (14.02.2021).

³ *Certification of electoral votes (January 6–7, 2021)*, Ballotpedia, [https://ballotpedia.org/Certification_of_electoral_votes_\(January_6-7,_2021\)](https://ballotpedia.org/Certification_of_electoral_votes_(January_6-7,_2021)) (14.02.2021).

⁴ Andrew Johnson w 1868 r. był pierwszym prezydentem, wobec którego uruchomiono procedurę, drugi raz rozpoczęto ją wobec prezydenta Richarda Nixona w 1974 r., przy czym formalnie zarzuty nie zostały przegłosowane (nie postawiono go zatem w stan oskarżenia) wobec rezygnacji z urzędu. Trzeci raz procedura ruszyła wobec prezydenta Billa Clintona w 1998 r. Zob. J.R. Broughton, *Conviction, Nullification, and the Limits of Impeachment as Politics*, „Case Western Reserve Law Review” 2017, nr 68, s. 275–315. Czwarty i piąty raz impeachment zastosowano wobec prezydenta Donalda Trumpa.

⁵ J.P. Cole, T. Garvey T., *The Impeachment and Trial of a Former President*, Congressional Research Service, LSB10565, Jan. 15, 2021, <https://crsreports.congress.gov/product/pdf/LSB/LSB10565> (14.02.2021).

konstytucyjne. Mechanizm opiera się na przepisach Sekcji 4 XXV Poprawki do Konstytucji, jego zastosowanie formalnie rozpatrywane było po raz trzeci w historii. Po raz pierwszy okazał się niemożliwy do praktycznego zastosowania, wobec braku zgody co do interpretacji zasadności jego użycia między większością Demokratów w Izbie Reprezentantów a wiceprezydentem z Partii Republikańskiej, który musiałby, współpracując z szefami departamentów amerykańskiego rządu, przeciwstawić się urzędującemu prezydentowi.

II. Geneza XXV Poprawki do amerykańskiej Konstytucji

Zgodnie z tekstem art. II Konstytucji, w przypadku usunięcia prezydenta z urzędu lub wskutek jego śmierci, ustąpienia albo niezdolności do wykonywania obowiązków, władzę i obowiązki przejmuje wiceprezydent. Dalej Konstytucja upoważnia Kongres do wyznaczenia w drodze ustawy osoby upoważnionej do przejęcia urzędu prezydenta, jeśli wyżej wskazane okoliczności dotyczą prezydenta i wiceprezydenta⁶.

Konieczność wprowadzenia szczegółowych rozwiązań konstytucyjnych na wypadek nagłej niemożności dalszego sprawowania władzy przez urzędującego prezydenta oraz odpowiedź na pytanie czy wiceprezydent staje się pełniącym obowiązki prezydenta w razie jego czasowej niemożności sprawowania urzędu, pojawiały się w świetle historycznych scenariuszy, w których luka prawna uwidaczniała się w zasadniczy sposób. Prezydent James Garfield był w śpiączce przez osiem dni przed ostateczną śmiercią w 1881 r. w wyniku ran zadanych podczas zamachu, Prezydent Woodrow Wilson po udarze w 1919 r. był niesprawny przez ostatnie miesiące urzędowania. Ostatecznym argumentem do podjęcia odpowiednich działań legislacyjnych w Kongresie stała się sytuacja, w której znaleźli się Amerykanie w 1963 r., po zamachu na Prezydenta Johna F. Kennedy'ego, po którym urząd objął wiceprezydent Lyndon B. Johnson, sam będący w słabszej kondycji zdrowotnej po przebytych zawale. Zanim objął pełną prezydenturę,

⁶ Art. II, *Konstytucji Stanów Zjednoczonych*. *Konstytucja Stanów Zjednoczonych Ameryki*, [w:] P. Laidler, *Konstytucja Stanów Zjednoczonych Ameryki*. *Przewodnik*, Kraków 2007. W dalszej części tekstu: Konstytucja.

Johnson „dokończył” kadencję Kennedy’ego i przez rok sprawował władzę bez wiceprezydenta u boku⁷.

III. Analiza Sekcji 1–3 XXV Poprawki i ich zastosowanie w praktyce

Konstytucyjna zmiana została przyjęta przez Kongres w 1965 r., a ratyfikowana w 1967 r.⁸ Twórcy tekstu XXV Poprawki rozbili jej treść na 4 elementy.

W pierwszym elemencie, czyli Sekcji 1 wskazano, że w razie usunięcia prezydenta z urzędu albo jego śmierci lub ustąpienia prezydentem zostaje wiceprezydent⁹. Potwierdzono tym samym istniejącą w tym zakresie praktykę, w której wiceprezydent stawał się prezydentem, ale nie miał zastępcy. Dalej więc, w Sekcji 2 ustalono, że ilekroć urząd wiceprezydenta pozostaje nieobsadzony, prezydent mianuje wiceprezydenta, który obejmuje stanowisko po uchwale zatwierdzającej, podjętej większością głosów obu izb Kongresu¹⁰.

Dwie pierwsze sekcje Poprawki uzupełniały zatem rozwiązania na wypadek nagłej śmierci lub usunięcia prezydenta z urzędu przewidzianych w tekście głównym Konstytucji. W praktyce znalazły swoje zastosowanie po tym jak wobec Richarda Nixona uruchomiono procedurę impeachmentu, a ten wiedząc, że Izba Reprezentantów przegłosuje akt oskarżenia, podał się do dymisji przed głosowaniem, czym automatycznie uruchomił XXV Poprawkę¹¹.

Autorzy zakładali jednak także bardziej skomplikowany scenariusz, w którym urzędujący prezydent żyje, nie został usunięty z urzędu, ale nie może sprawować władzy i zadań swojego urzędu. Zgodnie z Sekcją 3, w takiej sytuacji prezydent składa odpowiednie pisemne oświadczenie przewodniczące-

⁷ Na temat historii uchwalenia XXV Poprawki zob. J.D. Feerick, *The Twenty-Fifth Amendment: An Explanation and Defense*, „Wake Forest Law Review” 1995, vol. 30, s. 489–498; P.F. Campos, *Amendment to Remove an Unfit President*, „Denver Law Review” 2019, vol. 97(1), s. 89–96.

⁸ *The Constitution: Amendments 11–27*, The National Archives, <https://www.archives.gov/founding-docs/amendments-11-27> (12.02.2021).

⁹ XXV Poprawka Sekcja 1 Konstytucji.

¹⁰ Ibidem, Sekcja 2.

¹¹ Szerzej: J.D. Feerick, *Presidential Succession and Inability: Before and After the Twenty-Fifth Amendment*, „Fordham Law Review” 2010, vol. 79, s. 930–931.

mu *pro tempore* Senatu¹² i przewodniczącemu Izby Reprezentantów, a władzę i zadania przejmuje wiceprezydent jako pełniący obowiązki prezydenta, dopóki w kolejnym pisemnym oświadczeniu prezydent nie stwierdzi, że przeszkoda ustała¹³.

To rozwiązanie może być zastosowane przede wszystkim w sytuacji, kiedy prezydenta dosięga nagła choroba (lub inna niemożność natury przede wszystkim medycznej, przy czym podkreślić należy, że tekst samej Poprawki nie wskazuje bezpośrednio żadnej konkretnej przyczyny, dla jej uruchomienia) uniemożliwiająca sprawowanie władzy. W związku z procedurami medycznymi właśnie, oświadczenie takie złożył prezydent Roland Reagan w 1985 r. oraz dwukrotnie (w 2002 r. i 2007 r.) prezydent George W. Bush¹⁴. Sekcja 3 miała zatem pełne zastosowanie w praktyce.

IV. Analiza przesłanek i procedury z Sekcji 4 XXV Poprawki

Ostatnia Sekcja XXV Poprawki przewiduje scenariusz, w którym istnieją okoliczności uniemożliwiające sprawowanie władzy i zadań przez urzędującego prezydenta, ale ten nie podejmuje żadnych działań zmierzających do tymczasowego zastępstwa. W przeciwieństwie do działań opisanych w Sekcji 3, których jedynym inicjatorem jest sam prezydent, podmiotami aktywnymi na mocy Sekcji 4 są inne osoby w sytuacji, kiedy prezydent nie jest w stanie właściwie ocenić swojego stanu i możliwości sprawowania urzędu. Ocena owej niezdolności jawi się naturalnie jako wyzwanie medyczne (choć i w tej części tekst Poprawki kwestię przyczyny pozostawia otwartą). Właściwa procedura stanowi jednak skomplikowany problem natury psychologicznej, prawnej i politycznej¹⁵.

¹² Zgodnie z amerykańską Konstytucją, funkcję przewodniczącego Senatu pełni wiceprezydent Stanów Zjednoczonych. W rezultacie, w sytuacji zastosowania XXV Poprawki, odpowiednie oświadczenia składane są na ręce przewodniczącego *pro tempore*, którego wybiera Senat na wypadek nieobecności wiceprezydenta lub pełnienia przez niego obowiązków prezydenta Stanów Zjednoczonych. Zob. Art. II, Sekcja 3, Konstytucji.

¹³ Poprawka XXV, Sekcja 3 Konstytucji.

¹⁴ J.D. Feerick, *Presidential Succession...*, s. 926–931.

¹⁵ R.E. Gilbert, *Presidential Disability and the Twenty-Fifth Amendment: The Difficulties Posed by Psychological Illness*, „Fordham Law Review” 2010, vol. 79, s. 843–879.

Wówczas bowiem, to wiceprezydent i większość szefów departamentów¹⁶ (lub innego ciała uchwalonego przez Kongres w drodze ustawy¹⁷) składają przewodniczącemu *pro tempore* Senatowi i przewodniczącemu Izby Reprezentantów pisemne oświadczenie, że prezydent nie może sprawować władzy i przejmuje ją niezwłocznie wiceprezydent jako pełniący obowiązki prezydenta¹⁸.

Prezydent, wobec którego zastosowano wskazany przepis, może złożyć przewodniczącemu *pro tempore* Senatowi i przewodniczącemu Izby Reprezentantów pisemne oświadczenie, że niemożność sprawowania władzy już nie zachodzi. Reakcją na takie działanie może być złożenie przez wiceprezydenta i większość szefów departamentów (lub innego ciała uchwalonego przez Kongres w drodze ustawy) w terminie czterech dni¹⁹ kolejnych pisemnych

¹⁶ Kompozycja Gabinetu, w ramach którego funkcjonują departamenty wykonawcze, różni się w zależności od pomysłu konkretnego prezydenta. Klasyczny skład (który istniał także w okresie rządów Donalda Trumpa) to 15 departamentów. Na czele każdego stoi co do zasady Sekretarz (*Secretary*), np. tradycyjnie uznawany za głównego ministra Sekretarz Stanu, Sekretarz Skarbu, Sekretarz Obrony itp. Wyjątkiem jest Departament Sprawiedliwości, którym kieruje Prokurator Generalny (*Attorney General*). *The Cabinet*, White House, <https://www.whitehouse.gov/administration/cabinet> (10.02.2021).

¹⁷ Szerokie uprawnienie Kongresu w tym obszarze było przedmiotem debat w trakcie uchwalania tekstu Poprawki. T.H. Neale, *Presidential Disability Under the Twenty-Fifth Amendment: Constitutional Provisions and Perspectives for Congress*, Congressional Research Service R45394, Nov. 5, 2018, s. 12, <https://fas.org/sgp/crs/misc/R45394.pdf> (21.01.2021). Pokreślić należy, że w 2017 r. podjęte zostały dwie próby uchwalenia przepisów ustanawiających „inne ciało”, które nie zakończyły się przyjęciem odpowiednich ustaw. Zob. H.R. 1987 – *Oversight Commission on Presidential Capacity Act*, 115th Congress (2017–2018), <https://www.congress.gov/bill/115th-congress/house-bill/1987> (10.02.2021); H.R. 2093 – *Strengthening and Claryfing the 25th Amendment Act of 2017*, 115th Congress (2017–2018), <https://www.congress.gov/bill/115th-congress/house-bill/2093> (10.02.2021).

¹⁸ Poprawka XXV, Sekcja 4 zdanie 1 Konstytucji. Wobec lakoniczności i ogólności sformułowań użytych w przepisie oraz krytycznych głosów podnoszących, że wiceprezydent i szefowie departamentów nie będą mieli politycznej odwagi odebrania władzy prezydentowi, któremu zawdzięczają stanowiska, nawet jeśli konieczność taka zajdzie, pojawiły się pomysły utworzenia specjalnej komisji medycznej, której zadaniem byłaby ocena zdolności prezydenta do pełnienia swojej funkcji. R.E. Gilbert, *Coping with Presidential Disability: The Proposal for a Standing Medical Commission*, „Politics and the Life Sciences” 2003, vol. 22 (1), s. 2–13.

¹⁹ Konstytucja nie odpowiada na pytanie kto sprawuje władzę w okresie owych krytycznych czterech dni. Brak precedensu w zastosowaniu przepisu zmusza do przyjęcia interpretacji prawników dokonujących wykładni konstytucyjnej. Za uznanym ekspertem w tej dziedzinie B. Kaltem przyjąć należy, iż obowiązki prezydenta sprawuje w tym okresie

oświadczeń, że prezydent jednak dalej nie może sprawować władzy. W takiej sytuacji ostateczna decyzja należy do Kongresu, który uchwałą podjętą w ciągu 21 dni większością 2/3 głosów w każdej z izb ustali kto ma rację i kto ostatecznie obejmuje władzę i wykonuje zadania urzędu²⁰.

Sekcja 4 jest najbardziej rozbudowaną częścią XXV Poprawki, co jest zrozumiałe w kontekście możliwości jej wykorzystania także w sytuacji konfliktu między prezydentem a jego zastępcą i innymi współpracownikami²¹.

Użycie mechanizmu z Sekcji 4 nie miało jednak zastosowania w praktyce, a do 2021 r. możliwość taką rozpatrywano jedynie dwukrotnie, i to dwukrotnie w ciągu prezydentury Ronalda Reagana.

Po raz pierwszy – w 1981 r., po zamachu, w którym prezydent został postrzelony, zastosowanie Sekcji 4 XXV Poprawki dyskutowano podczas spotkania w Białym Domu. Szybko jednak okazało się, że operacja medyczna przebiegła pomyślnie, prezydentowi Reaganowi nie zagraża niebezpieczeństwo i będzie mógł kontynuować sprawowanie urzędu²².

Sześć lat później, w związku z memorandum podważającym stan zdolności prezydenta do sprawowania funkcji, Sekcja 4 XXV Poprawki pojawiła się jako alternatywa, jednak błyskawicznie ustalono, że nie ma żadnych obaw wobec kondycji prezydenta Reagana i sprawa została ponownie zamknięta²³.

V. Próba zastosowania Sekcji 4 XXV Poprawki jako alternatywy dla drugiego impeachmentu Donalda Trumpa w 2021 r.

Na czwartą część XXV Poprawki zwrócili uwagę Demokraci w Izbie Reprezentantów uznając, że jest to najszybszy sposób odsunięcia Donalda Trumpa

wiceprezydent, dużo trudniej natomiast odpowiedzieć na pytanie czy wiceprezydent i członkowie gabinetu mogą wcześniej dobrowolnie oddać władzę prezydentowi. B. Kalt, *The Entire Point of the 25th Amendment*, „The Atlantic”, Jan. 8, 2021, <https://www.theatlantic.com/ideas/archive/2021/01/25th-amendment-section-four/617603> (11.03.2021).

²⁰ Poprawka XXV, Sekcja 4, zdanie 2 Konstytucji. Wiceprezydent pełniący funkcję przewodniczącego Senatu, co do zasady, bierze udział w senackim głosowaniu jedynie w wypadku równego podziału głosów. Zob. Art. I, Sekcja 3, Konstytucji.

²¹ P. Laidler, op.cit., s. 165.

²² Spotkanie prowadził wówczas prezydencki doradca Fred Fielding. Zob. F.F. Fielding, *An Eye Witness Account of Executive „Inability”*, „Fordham Law Review” 2010, vol. 79, s. 825–829.

²³ T.H. Neale, op.cit., s. 17.

od władzy w konsekwencji historycznego szturmu na Kapitol jego zwolenników nie uznających wyników wyborów prezydenckich z listopada 2020 r., w których wygrał Joe Biden.

Cztery dni po zamieszkach z 6 stycznia 2021 r. Izba Reprezentantów większością 223 do 205 głosów przegłosowała uchwałę, w której wezwała wiceprezydenta Mike'a Pence'a do natychmiastowego aktywowania instrumentu przewidzianego w Sekcji 4 XXV Poprawki i złożenia odpowiedniego oświadczenia wspólnie z innymi członkami gabinetu prezydenta. W uchwale (za podjęciem której głosowali wszyscy członkowie Partii Demokratycznej i jeden przedstawiciel Partii Republikańskiej) podnoszono, że dramatyczne wydarzenia na Kapitolu, w wyniku których zginęło pięć osób, odbyły się w konsekwencji aktywnych działań medialnych prezydenta Donalda Trumpa zachęcających do „walki”. Przedstawiciele Izby Reprezentantów uznali, że Donald Trump jest niezdolny do wykonywania podstawowych i fundamentalnych zadań swojego urzędu²⁴.

Wiceprezydent Mike Pence następnego dnia odpowiedział na to wezwanie listem adresowanym do Przewodniczącej Izby Reprezentantów Nancy Pelosi, w którym odmówił podjęcia działań, do których uprawnia go XXV Poprawka uznając, że działania takie nie leżą w najlepszym interesie amerykańskiego narodu i ustanowiłyby „straszliwy precedens”²⁵.

²⁴ W uchwale nie ma mowy o żadnym konkretnym problemie natury medycznej, opisane są działania prezydenta poprzedzające protesty na Kapitolu, które ocenia się jako wskazujące na jego niezdolność do wykonywania najbardziej podstawowych i fundamentalnych uprawnień i obowiązków związanych z jego urzędem, w tym obowiązku poszanowania prawomocnych wyników wyborów prezydenckich, poszanowania pokojowego przekazania władzy demokratycznej, ochrony i utrzymania w mocy Konstytucji Stanów Zjednoczonych (liczenia głosów Kolegium Elektorskiego przez Kongres), ochrony narodu Stanów Zjednoczonych i wybranych przez niego przedstawicieli przed powstaniem, rządami tłumy i przemocą oraz obowiązku dbania o wierne wykonywanie prawa. H. Res. 21 – *Calling on Vice President Michael R. Pence to convene and mobilize the principal officers of the executive departments of the Cabinet to activate section 4 of the 25th Amendment to declare President Donald J. Trump incapable of executing the duties of his office and to immediately exercise powers as acting President*, Jan. 11, 2021, <https://www.congress.gov/bill/117th-congress/house-resolution/21> (21.01.2021).

²⁵ *Letter to Speaker Nancy Pelosi on 25th Amendment Resolution*, January 12, 2021, <https://www.whitehouse.gov/briefings-statements/letter-speaker-nancy-pelosi-25th-amendment-resolution> (21.01.2021).

Rzeczywiście, gdyby wiceprezydent Pence zdecydował się na uruchomienie procedury sekcji 4 XXV Poprawki, byłoby to jej pierwsze praktyczne zastosowanie i ustanowiłoby tym samym historyczny konstytucyjny precedens.

Warto jednak zwrócić uwagę, że sam pomysł odsunięcia w ten sposób od władzy prezydenta Trumpa nie pojawił się po raz pierwszy w styczniu 2021 r. Padł już nawet przed ustaleniem wyników wyborów w 2016 r., a potem przywoływany był wielokrotnie przez media oraz przedstawicieli prawa, w tym wykładowców amerykańskich uniwersytetów, w zasadzie od samego początku prezydentury w 2017 r., w świetle powoływanych przykładów niebezpiecznej polityki wewnętrznej, na przykład w kontekście odwołania ówczesnego szefa FBI²⁶.

VI. Podsumowanie

Podczas dynamicznych wydarzeń w ramach drugiego impeachmentu próba zastosowania XXV Poprawki do Konstytucji została odsunięta na daleki plan. Wobec ostatecznego wyniku – uniewinnienia Donalda Trumpa po raz kolejny przez senacką większość, należy jednak przypomnieć, że procedura zaplanowana w XXV Poprawce jest formułą szybszą, niewymagającą procedowania w dwóch izbach. Celem Demokratów, po zamachu na Kapitol, było natychmiastowe odebranie władzy Donaldowi Trumpowi. Ze względu na krótki czas pozostały do końca kadencji, zastosowanie XXV Poprawki mogło oznaczać zorganizowanie usunięcia w trakcie trwania prezydentury (i uniknięcie tym samym konstytucyjnej batalii o legalność tzw. *late impeachment* czyli sądzenia byłego prezydenta przez Senat).

Kalkulacja czasowa pozwalała także przewidzieć, że wszelkie działania w odpowiedzi na potencjalną akcję wiceprezydenta i sekretarzy stanu mogłyby się przedłużać i tym sposobem Donald Trump pozbawiony byłby władzy w końcówce swojej kadencji. Miałoby to wymiar symboliczny, stanowiłoby niewątpliwie precedens i swoiste obciążenie w ewentualnym starciu w wyborach prezydenckich w 2024 r.

²⁶ J.K. Goldstein, *Talking Trump and the Twenty-Fifth Amendment: Correcting Record on Section 4*, „Journal of Constitutional Law” 2018, vol. 21, s. 79–87.

Z drugiej strony, użycie arsenału prawnego z XXV Poprawki nie pozbawiłoby jednak Donalda Trumpa możliwości ubiegania się o reelekcję, a z politycznego punktu widzenia, o to właśnie toczyła się gra, to ta sankcja (możliwa do zastosowania jedynie w sytuacji skazania za zarzuty zawarte w Artykule Impeachmentu) gwarantowałaby całkowite usunięcie byłego prezydenta ze sceny publicznej.

Polityczna decyzja Mike Pence'a, odmawiająca wykorzystania mechanizmu szybkiego odsunięcia prezydenta od władzy, mimo ewidentnego konfliktu z prezydentem Trumpem i odmowy podejmowania jakichkolwiek działań wstrzymujących procedurę certyfikacji wyników wyborów, zablokowała w tej konkretnej sytuacji możliwość odebrania władzy w końcówce prezydenckiej kadencji.

W każdym potencjalnym przyszłym scenariuszu należy brać pod uwagę fakt, że cały aparat administracyjny prezydenta, jest w pełni uzależniony od jego nominacji i nadawanych przez niego kierunków działań. Dodatkowo, możliwość reakcji prezydenta w zakresie zmiany skutku politycznego Sekcji 4 XXV Poprawki oznacza dopuszczalną opcję szybkiego powrotu do władzy odsuniętego prezydenta, a w rezultacie – wyciągnięcie konsekwencji wobec autorów pierwotnego wniosku. Z tych powodów mechanizm ten pozostaje w sferze potencjalnych możliwości do zastosowania w ewentualnej, przyszłej amerykańskiej praktyce konstytucyjnej.

Literatura

- Broughton J.R., *Conviction, Nullification, and the Limits of Impeachment as Politics*, „Case Western Reserve Law Review” 2017, nr 68.
- Campos P.F., *Amendment to Remove an Unfit President*, „Denver Law Review”, vol. 97(1).
- Cole J.P., Garvey T., *The Impeachment and Trial of a Former President*, Congressional Research Service, LSB10565, Jan. 15, 2021, <https://crsreports.congress.gov/product/pdf/LSB/LSB10565>
- Feerick, J.D., *Presidential Succession and Inability: Before and After the Twenty-Fifth Amendment*, „Fordham Law Review” 2010, vol. 79.
- Feerick, J.D., *The Twenty-Fifth Amendment: An Explanation and Defense*, „Wake Forest Law Review” 1995, vol. 30.

- Fielding F.F., *An Eye Witness Account of Executive „Inability”*, „Fordham Law Review” (2010), vol. 79.
- Gilbert R.E., *Coping with Presidential Disability: The Proposal for a Standing Medical Commission*, „Politics and the Life Sciences” 2003, vol. 22 (1).
- Gilbert R.E., *Presidential Disability and the Twenty-Fifth Amendment: The Difficulties Posed by Psychological Illness*, „Fordham Law Review” 2010, vol. 79.
- Goldstein J.K., *Talking Trump and the Twenty-Fifth Amendment: Correcting Record on Section 4*, „Journal of Constitutional Law” 2018, vol. 21.
- Jarczewska A., *Stany Zjednoczone: Wielka polityka w cieniu impeachmentu*, „Rocznik Strategiczny” 2019, vol. 20.
- Kalt B., *The Entire Point of the 25th Amendment*, „The Atlantic”, Jan. 8, 2021, https://www.theatlantic.com/ideas/archive/2021/01/25th-amendment-section-four/617603/
- Laidler P., *Konstytucja Stanów Zjednoczonych. Przewodnik*, Kraków 2007.
- Neale, T.H., *Presidential Disability Under the Twenty-Fifth Amendment: Constitutional Provisions and Perspectives for Congress*, Congressional Research Service R45394, Nov. 5, 2018, <https://fas.org/sgp/crs/misc/R45394.pdf>.